DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WOŁYŃSKIEGO.

TREŚĆ

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

LUTY 1932.

Nr. 2/86.

ROK IX.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

17.

W sprawie zapewnienia nauki religji w szkołach powszechnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Woł. z dnia 30.I.1932 r. Nr. I-2081/32.

Przypominam Panom Inspektorom ustęp ostatni punktu I instrukcji Kuratorjum z dnia 8.VIII.1931 r. Nr. II-14893/31 w sprawie redukcji w planach godzin naukowych w publicznych szkołach powszechnych, w myśl którego w żadnym przypadku w obowiązujących tygodniowych rozkładach godzin nie może ulec redukcji liczba godzin, przeznaczonych na naukę religji, t. zn., że muszą być utrzymane 2 godz. tygodniowo dla każdej grupy.

Sprawa tworzenia specjalnych grup dzieci danego wyznania w celu zapewnienia im nauki religji została uregulowana okólnikiem Ministra W. R. i O. P. z dnia 5.I.1927 r. Nr. I-148/27 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 2, poz. 32), zawierającym następujące przepisy:

1. W każdej publicznej szkole powszechnej, w której liczba dzieci szkolnych pewnego wyznania wynosi co najmniej 12, ma być dla tych dzieci zapewniona nauka religji w 2 godzinach tygodniowo, bądź w szkole miejscowej, bądź też przy sprzyjających warunkach w najbliższej szkole sąsiedniej.
2. W miejscowościach, gdzie jest więcej publicznych szkół powszechnych, można celem łatwiejszego zapewnienia nauki religji, kierować młodzież, należącą do tego samego wyznania, do jednej szkoły.

   W razie niemożności zastosowania tego sposobu jest rzeczą wskazaną wówczas, gdy liczba dzieci jednego wyznania, uczęszczających do różnych publicznych szkół powszech-

nych, wynosi w sumie co najmniej 12, urządzić dla tych dzieci naukę ich wyznania w jednej ze szkół w 2 godzinach tygodniowo, w porze oznaczonej na podstawie wzajemnego porozumienia się kierowników zainteresowanych szkół tak, aby wszystkie dzieci szkolne danego wyznania miały możność korzystania z nauki religji.

3. Jeżeli w szkole liczba dzieci, należących do pewnego wyznania, jest znaczniejsza, wówczas dla nauki religji należy utworzyć, uwzględniając dzieci szkolne z różnych szkół (oddziałów), specjalne grupy, liczące w zasadzie nie więcej, niż po 40 dzieci, i dla każdej grupy przeznaczyć po 2 godziny nauki religji w tygodniu. Zasadę podziału dzieci na grupy i ilość grup ustala w każdym poszczególnym wypadku Kuratorjum na podstawie wniosku inspektora szkolnego.

Punkty 1 i 2 tego okólnika regulują sprawę tworzenia specjalnych grup dla nauki religji w tych szkołach i miejscowościach, w których liczba dzieci danego wyznania jest zbyt mała dla zorganizowania nauki religji w sposób przewidziany organizacją szkoły.

Punkt 3 tego okólnika określa, że taka specjalna grupa, nieprzewidziana organizacją szkoły, nie powinna w zasadzie liczyć więcej niż 40 dzieci, punkt ten nie ma więc zastosowania do grup (połączonych oddziałów), objętych organizacją szkoły w danym roku, w których liczba dzieci może być większa.

Przykład: w szkole 4-kl., której organizacja przewiduje naukę wspólną w oddz. III-IV, oraz V-VI-VII, nie należy dzielić tych grup na naukę religji, choćby każda grupa przekraczała liczbę 40 dzieci jednego wyznania, bowiem grupy te przewidziane są organizacją danej szkoły.

Podając powyższe do ścisłego przestrzegania, proszę Panów Inspektorów o roztoczenie opieki, aby wszystkie dzieci szkolne, należące do któregokolwiek z wyznań religijnych, uznanych w Państwie, miały zapewnioną naukę religji.

W wypadku zwracania się władz duchownych z umotywowanemi propozycjami odmiennego załatwienia sprawy, winni Panowie Inspektorzy niezwłocznie występować do Kuratorjnm z odpowiednim wnioskiem.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) J. Firewicz.*

18.

W sprawie języka nauczania religji w szkołach.

Okólnik Kuratorjum O. S. W. z dnia 1.II 1932 r. Nr.I-2364/32.

Wobec zapytań p. p. Dyrektorów, Inspektorów Szkolnych i rodziców w sprawie języka nauczania na lekcjach religji wyjaśniam, że w szkołach publicznych i państwowych dziatwa i młodzież szkolna winny uczyć się religji w swoim języku ojczystym.

W wypadku, gdy nauczyciel religji nie zna języka ojczystego dziatwy i młodzieży, a niema możności uzyskania odpowiedniego nauczyciela należy uczyć religji w języku państwowym.

Jeżeli klasa, ewentualnie grupa specjalna danego wyznania, utworzona w myśl zasad okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 5.I.27 r. Nr. I-148/27 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 2, poz. 32) jest pod względem języka ojczystego dziatwy i młodzieży mieszana, w nauce releligji winna być uwzględniona mowa ojczysta poszczególnych kompletów językowych dzieci.

W wypadku, gdy rodzice żądają dla dzieci nauki religji w języku polskim, nauka religji musi być bezwarunkowo udzielana w języku polskim.

Przy nauce religji mojżeszowej nie należy od dziatwy i młodzieży wymagać obowiązującej znajomości języka hebrajskiego, a brak tej znajomości nie może pociągnąć za sobą ujemnych następstw w ocenie postępów ucznia (nicy).

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) J. Firewicz.*

19.

W sprawie wynagrodzenia duszpasterzy za udzielanie nauki religji w publicznych szkołach powszechnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. W. z dnia 1.II 1932 r. Nr. I-2311/32.

W celu uniknięcia licznej korespondencji dotyczącej wynagrodzenia duszpasterzy za udzielanie nauki religji w publicznych szkołach powszechnych i wynikających stąd niekiedy nieporozumień, Kuratorjum podaje niżej do wiadomości i ścisłego przestrzegania rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 1. III. 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 163 z roku 1926), normujące poruszoną sprawę:

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 marca 1926 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie wynagrodzenia duszpasterzy za udzielanie nauki religji w publicznych szkołach powszechnych.

Na podstawie art. 7 ustawy z dnia 22 grudnia 1925 r. o środkach zapewnienia równowagi budżetowej (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 918) w porozumieniu z Ministrem Skarbu zarządza się co następuje:

§ 1. Wynagrodzenie duszpasterzy (proboszczów, wikarjuszów) za udzielanie nauki religji w publicznych szkołach powszechnych ustala się na 60 (sześćdziesiąt) złotych rocznie za 1 godzinę nauki w tygodniu.

§ 2. Wynagrodzenie to płatne jest zdołu w 10 równych ratach. Wymierza je Kurator Okręgu Szkolnego, na podstawie wniosku Inspektora Szkolnego, opartego na zatwierdzonym przezeń rozkładzie zajęć.

§ 3. Za godziny lekcyjne, opuszczone przez duszpasterza bez usprawiedliwionego powodu, Kuratorjum potrąca duszpasterzowi

przy najbliższej wypłacie po 1.50 zł (jeden złoty pięćdziesiąt groszy) za każdą opuszczoną godzinę nauki.

Opuszczenie godzin nauki z powodu choroby duszpasterza, trwającej nie dłużej niż miesiąc, nie stanowi podstawy dla dokonania potrącenia, o którem mowa w ustępie pierwszym niniejszego paragrafu.

Jeżeli natomiast duszpasterz opuści naukę z powodu choroby, trwającej nieprzerwanie dłużej niż miesiąc, należy dokonać potrącenia, o którem mowa w ustępie pierwszym niniejszego paragrafu, za opuszczone godziny nauki w drugim i następnych miesiącach choroby.

§ 4. Za usprawiedliwioną uważa się nieobecność duszpasterza na lekcji spowodowaną eksportacją zwłok lub wyjazdem do chorego.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 1926 r.

Warszawa, dnia 1 marca 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, z dnia 22 marca, poz. 163).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
(—) St. Grabski.
Minister Skarbu *(—) J. Zdziechowski.*

Jednocześnie Kuratorjum zaznacza że stosownie do okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 14.III.1930 r. Nr. IR-2564/30 duszpasterze płatni na podstawie powyższego rozporządzenia Ministra W. R. i O. P., którzy zostali zaangażowani od dnia 1 kwietnia 1929 r. i później, nie mają prawa do pobierania 15% dodatku.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) J. Firewicz.*

20.

Podręcznik „Higjeny Szkolnej“.

Okólnik Kuratorjum O. S. W. z dnia 8.II.1932 r. Nr. 0-2131/32.

Nakładem firmy M. Arct w Warszawie (Nowy Świat 36) ukaże się w b. roku drugie wydanie podręcznika zbiorowego p. t. „Higjena Szkolna“ (Zobacz Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 9 z 1931 r. str. 372 i 376). Wydanie to będzie gruntownie zmienione, rozszerzone i bogato ilustrowane.

Ze względu na wielkie znaczenie i wyjątkową wartość dla szkolnictwa wymienionego dzieła, polecam podległym sobie dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli nabycie podręcznika „Higjeny Szkolnej“.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) J. Firewicz.*

21.

O opakowaniu i zamknięciu przesyłek listowych, nadawanych przez władze i urzędy państwowe.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 15.I.1932 r. Nr. I. Org. 2524/31.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podaje do wiadomości i stosowania zarządzenie Ministerstwa Poczt i Telegrafów z dn. 23.XII.1931 r. Nr. 4579/8, w sprawie opakowania i zamknięcia przesyłek listowych, skierowane do wszystkich Dyrekyj Poczt Telegrafów.

„W myśl §. 50 ordynacji pocztowej opakowanie i zamknięcie przesyłek pocztowych wogóle musi być tego rodzaju, aby zawartość była chroniona przed zagubieniem, zmniejszeniem i uszkodzeniem i aby przesyłki nie można było naruszyć bez widocznego śladu uszkodzenia opakowania, zerwania lub uszkodzenia zamknięcia.

W myśl przepisów wykonawczych do przytoczonego paragrafu ordynacji, korespondencja władz, urzędów, samodzielnych organów tych władz, cywilnych i wojskowych, przeznaczona do wysyłki drogą pocztową, ma być opakowana w kopertach nowych, wyrobu fabrycznego lub w opakowaniu z mocnego papieru, odpowiadającem rozmiarom i ciężarowi przesyłanych pism (akt), warunkom przewozu i odległości od miejsca przeznaczenia. Zamknięcie tych przesyłek ma być tak pewne i trwałe, aby bez naruszenia tegoż i widocznych śladów otwierania uniemożliwiony był wgląd do zawartości i treści przesyłanej korespondencji. Większe pakiety (przesyłki) z korespondencją mają być zawsze wiązane (tak sama zawartość, jak i koperta zewnętrzna) nakrzyż-mocnym sznurkiem i zamknięte pieczęcią lakową, plombą lub w inny sposób mechaniczny.

W myśl okólnika Nr. 182 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 10 września 1930 r. 013528/I/30 skierowanego do p. p. Wojwódów, p. Komisarza Rządu m. st. Warszawy i do p. Naczelnika Urzędu dla spraw mniejszościowych w Katowicach, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych odnośnie korespondencji poufnej i tajnej zarządziło, aby przy tej korespondencji:

a) zaprzestać używania kopert z cienkiego i lichego papieru, bądź też kopert przerabianych (nicowanych) ze śladami nagumowania, lub z naklejonemi adresami, a natomiast posługiwać się kopertami czystemi, nieprzeźroczystemi z mocnego papieru;

b) nie przeładowywać zbytnio kopert korespondencją;

c) nie łączyć pism zwyczajnych z poufnemi luh też tajnemi;

d) większe pakiety wiązać sznurem i lakować.

Tym samym okólnikiem, na wniosek Ministerstwa Poczt i Telegrafów, wyjaśniło Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, że postanowienia okólnika pod lit. a) i b) stosują się również do przesyłek monet kruszcowych, wysyłanych głównie przez posterunki Policji Państwowej celem ekspertyzy do Mennicy Państwowej z tym do-

datkiem, że koperty te wewnątrz powinny być wyklejone płótnem lub monety przynajmniej powinny być zawinięte w płótno (w woreczku).

Wreszcie w tymże okólniku zawarte zostało wyjaśnienie, że stosownie do życzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, odnośnie postępowania przez urzędy pocztowe z uszkodzonemi urzędowemi przesyłkami listowemi dla władz i urzędów państwowych cywilnych, Ministerstwo Poczt i Telegrafów zarządziło, że urzędy pocztowe postępować będą z temi przesyłkami według szczegółowych przepisów o postępowaniu z uszkodzonemi listami dla władz i urzędów wojskowych, zawartych w Dzienniku Urzędowym b. Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafów Nr. 39 z 1926 r. poz. 99, co nastąpiło na podstawie reskryptu z dnia 7 maja 1930 r. L. 1945/V, skierowanego do wszystkich Dyrekcyj Poczt i Telegrafów.

W związku z obecną sytuacją gospodarczą, wymagającą stosowania jak najdalej idących zasad oszczędności, na wniosek Ministerstwa Skarbu, Ministerstwo Poczt i Telegrafów uchyla niniejszem aż do odwołania postanowienie przytoczonych przepisów wykonawczych do §. 50 ordynacji pocztowej, co do używania do korespondencji władz i urzędów państwowych i ich organów kopert nowych, wyrobu fabrycznego i zezwala, aby urzędy pocztowe przyjmowały do przewozu pocztą jednak tylko korespondencję **zwykłą** także w kopertach przerabianych (nicowanych) lub sporządzonych z druków, wycofanych z użycia (makulatury) z wyłączeniem papieru gazetowego z zastrzeżeniem, że przesyłki listowe, wysyłane w takich kopertach co do ich zamknięcia i zabezpieczenia ich zawartości muszą odpowiadać innym postanowieniom przytoczonych przepisów wykonawczych.

Równocześnie uchyla się przytoczony tut. reskrypt z dnia 7 maja 1930 r. L. 1945/V co do uszkodzonej urzędowej korespondencji zwykłej, niewysyłanej w kopertach nowych, przeznaczonych dla państwowych władz i urzędów **cywilnych**, szczegółowych przepisów o postępowaniu z uszkodzoną korespondencją dla władz, urzędów i instytucyj wojskowych (Dz. Urz. b. Gen. Dyrekcji P. i T. Nr. 39, 1926 r.) jako wydanych przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w porozumieniu z b. Generalną Dyrekcją Poczt i Telegrafów, które obowiązywać będą nadal tylko co do uszkodzonej korespondencji wogóle dla władz, urzędów i instytucyj wojskowych.

Na korespondecji urzędowej, przeznaczonej do państwowych władz i urzędów cywilnych, przesyłanej w kopertach nienowych, w razie uszkodzenia mają urzędy pocztowe stwierdzić fakt uszkodzenia odpowiednią adnotacją, uwidocznić nazwę odsyłki, ich nadejścia, zaopatrzyć podpisami dwóch funkcjonarjuszów i odciskiem datownika i zabezpieczyć w odpowiedni sposób zawartość przesyłki".

O niniejszem zarządzeniu, które nie będzie ogłoszono w tut. Dzienniku Urzędowym, należy niezwłocznie zawiadomić za pomocą okólnika podległe urzędy i agencje tak, aby zarządzenie to weszło w życie z dniem 11 stycznia 1932 r.

Naczelnik Wydziału (—) *T. Dobija-Dziubczyński.*

22.

W sprawie przepisów §. 135 rozporządzenia wykonawczego do ustawy o powszechnym obowiąku wojskowym.

Okólnik Kuratorjum O. S. Wołyńskiego z dn. 28 stycznia 1932 r. Nr. 0-979/32.

Wobec możliwości niedość dokładnego przestrzegania przez niektóre urzędy państwowe przepisów § 135. rozporządzenia wykonaw. do ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 31/30 r. poz. 270) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych reskryptem z dnia 23 listopada r. ub. Nr. Wojsk. 1684/I poleciło przypomnieć właściwym władzom, że w myśl przytoczonych wyżej przepisów w stosunku do mężczyzn, którzy przekroczyli 21 rok życia, a starają się o posadę w służbie publicznej, obowiązani są przekonać się, czy i w jaki sposób dany mężczyzna wypełnił wszystkie powinności, wynikające z ustawy o pow. obow. wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 46/28 r. poz. 458).

Powiadamiając o powyższem polecam P. P. Inspektorom Szkolnym i Dyrektorom Szkół, by przed przyjmowaniem na posady mężczyzn, którzy przekroczyli 21 rok życia, zawsze sprawdzali, czy wypełnili oni wszystkie powinności, wynikające z przytoczonej ustawy o pow. obow. wojskowym. O stwierdzonem niezadośćuczynieniu tym powinnościom należy w każdym poszczególnym wypadku zawiadamiać niezwłocznie właściwą władzę administracji ogólnej I instancji z podaniem adresu danej osoby.

Kurator Okręgu Szkolnego (—) *J. Firewicz.*

23.

W sprawie uporządkowania bibljotek przy Inspektoratach Szkolnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Woł. z dn. 18 stycznia 1932 r. Nr. I-4171/30.

Wobec zachodzącej konieczności uporządkowania stanu bibljotek istniejących przy Inspektoratach Szkolnych, Kuratorjum przesłało w swoim czasie księgę inwentarza bibljotecznego, obecnie zaś poleca przystąpić w możliwie najkrótszym czasie do uporządkowania takowych kierując się następującemi wskazówkami:

1. o ile znajdujący się księgozbiór figuruje w księdze inwentarza ruchomego tamt. urzędu, należy wyeliminować go ze wspomnianej księgi, wpisując do przesłanej przez Kuratorjum księgi inwentarza bibljotecznego,

2. przy wpisywaniu należy wziąć pod uwagę § 108 roz. X zarządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 27.III.1930 r. Nr. I. Prez. 1295/30 (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 5 poz. 66 ex 1930).

3. Przydzielonè w swoim czasie bibljoteki dla szkół powszechnych a figurujące częstokroć w księdze inwentarza należy wypisać w rozchód i wobec rozporządzenia W. R. i O. P. z dnia 13.X.1928 r. Nr. I-14936/28 (Dz. Urz. Kurat. O. S. Woł. Nr. 1/52/poz. 3 ex 1929 r.) ograniczyć się do uporządkowania pokwitowań z odbioru takowych przez poszczególne kierownictwa szkół, które należy przechowywać w aktach tamtej. Urzędu wraz z odnośną ewidencją.

4. Nabywane pomoce nauki z kredytów państwowych a przydzielane dla szkół powszechnych należy ująć w odpowiednią ewidencję, dołączając doń pokwitowania stwierdzające odbiór przydzielonych pomocy przez odnośne szkoły.

Wkońcu Kuratorjum przypomina, że prowadzenie bibljotek normuje okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 23.IV.1925 r. Nr. 262/I, (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 11, poz. 103).

Kurator Okręgu Szkolnego (—) *J. Firewicz.*

24.

W sprawie sprzedaży żetonów na rzecz pomocy bezrobotnym.

Okólnik Kuratorjum O. S. Wołyńsk. z dn. 30.I. 1932 r. Nr. 0-1754/32.

Do Dyrekcyj Zakładów naukowych, Inspektoratów Szkolnych oraz ogółu Nauczycielstwa w Okręgu.

Zgodnie z zarządzeniem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19.I.1932 r. Nr. I. Org. 2259/32 powiadamiam, iż Naczelny Komitet do Spraw Bezrobocia przy Prezesie Rady Ministrów, dążąc do uzyskania jaknajwiększych środków na akcję niesienia pomocy bezrobotnym, wydał swoim nakładem żetony bronzowe, które mają być przez miejscowe komitety rozprzedawane po cenie gr. 25 za sztukę.

Możliwie szerokie rozpowszechnienie tych żetonów ma duże znaczenie dla poczynań Naczelnego Komitetu nietylko z uwagi na dochód, jaki sprzedaż ich przyniesie, ale również ze względów propagandowych, gdyż noszenie żetonów przez setki tysięcy osób w Polsce w ciągu całego trwania państwowej akcji łagodzenia skutków bezrobocia będzie dla innych pobudką do przyłącznia się do tej akcji, zaś dla bezrobotnych stanowić będzie widomy znak powszechnej solidarności społeczeństwa i chęci dopomożenia ich niedoli.

Z powyższych względów zalecam PP. Inspektorom Szkolnym, Dyrektorom, Kierownikom szkół i ogółowi Nauczycielstwa jaknajszersze poparcie wspomnianej akcji Naczelnego Komitetu do Spraw Bezrobocia.

Kurator Okręgu Szkolnego (—) *J. Firewicz.*

KOMUNIKATY.

Nadanie praw.

Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 9 stycznia 1932 r. Nr. II-22696/31 przelało nadane I Gimnazjum Koedukacyjnemu z polskim językiem nauczania B. Goldfelda i L Perela w Równem (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7, z 1931 r. poz. 81) niepełne prawa gimnazjów państwowych na Gimnazjum Koedukakacyjne z polskim językiem nauczania Żydowskiego Towarzystwa Rodzicielskiego „Oświata" w Równem.

W sprawie książek dla dzieci polskich w Niemczech.

Dyrekcja Związku Obrony Kresów Zachodnich powiadamia, że zapoczątkowana w roku bieżącym we wszystkich szkołach w kraju zbiórka książek dla dzieci polskich w Niemczech, nie jest ograniczona żadnym terminem. Nadsyłane książki są bowiem segregowane, oprawiane, katalagowane i t. p. Poza tem z tych zapasów będzie się pokrywać wszelkie zapotrzebowania, jakie napływają z terenów w ciągu całego roku.

Z książek pożądane są głównie dzieła beletrystyczne. Z naukowych zaś: podręczniki do nauki języka polskiego, historji Polski, geografji Polski i Polski Współczesnej. Inne książki naukowe — ze względu na inne programy, inny zakres nauki i inne obowiązujące podręczniki w szkołach polskich w Niemczech nie nadają się do użytku na tamtym terenie.

Książki należy wysyłać pod adresem: Poznań, Zamek ul. Fredry 7.

Zmiany w składzie Komisyj Egzaminacyjnych.

W związku z okólnikiem tutejszym z dnia 25 września 1930 r. Nr. I/16787/30 (Dz. Urz. Kuratorjum O. S. Woł. Nr. 9/71, poz. 66 z października 1930 r.) i z dnia 6.V.1931 r. Nr. I-5359/31 (Dz. Urz. Kurat. O. S. Woł. Nr. 6/79, poz. 62) Kuratorjum komunikuje, że w składzie Komisyj Egzaminacyjnych dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych zaszły następujace zmiany:

W rejonie I-ym w miejsce nauczyciela p. Edwarda Nowaka przeniesionego do powiatu dubieńskiego powołany został w charakterze członka p. Józef Woś, kierownik 7-kl. publicznej szkoły powszechnej w Sarnach.

W rejonie II-im powołano w skład Komisji p. p. Janinę Tumińską, nauczycielkę Państwowego Kursu Nauczycielskiego w Ostrogu i Jana Ciepielewskiego, kierownika szkoły ćwiczeń przy Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem w Ostrogu.

W rejonie IV-tym powołano w skład Komisji: p. Władysława Jabłońskiego, p. o. Inspektora Szkolnego w Krzemieńcu, p. Władysława Chmielowca, p. o. Zastępcę Inspektora Szkolnego w Krzemieńcu, p. Mieczysława Łabaziewicza — kierownika 7-kl. publ. szkoły powsz. w Szumsku powiat Krzemieniec, p. Krestjanpola Cyryla — kierownika 7-kl. publicznej szkoły powszechnej w Starym Oleksińcu pow. krzemienieckiego.

Nawiązując do komunikatu zamieszczonego w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum O. S. Woł. Nr. 4/77 z kwietnia 1931 r. str. 100, Kuratorjum komunikuje, że Prezesem Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla nauczycieli publ. szkół powszechnych VI Rejonu został zamianowany p. Dr. Jan Mirwińsk i Dyrektor Państwowego Gimnazjum w Kowlu.

W sprawie wycieczek szkolnych do Krakowa.

Miejski Dom Wycieczkowy w Krakowie podaje, że w 1931 r. udzielił noclegów tylko dla 194 osób z Okręgu Szkolnego Wołyńskiego. Przyczyny tego dopatruje się w zwyczaju, że sfery nauczycielskie organizują wycieczki szkolne jedynie w porze letniej, zwłaszcza w miesiącach przedwakacyjnych. Ponieważ ilość przybywającej w maju i czerwcu do Krakowa młodzieży wynosi przeciętnie 1500-2000 dziennie, zwiedzanie miasta siłą rzeczy odbywa się wówczas w największym tłoku. Przez sale muzeów trudno się przecisnąć, a w kościołach spotyka się tłumy jak w czasie nabożeństw. Dużo również czasu traci młodzież, przemęczona daleką podróżą, upałem i pragnieniem, oczekując często stojąco swej kolejności w jadładajniach. Zwiedzanie miasta w takich warunkach mija się z celem wycieczki, młodzież bowiem nie zwraca uwagi

na objaśnienia oprowadzającego z wielką szkodą dla naukowej korzyści, a bez żadnego stosunku do straty czasu i poniesionych wydatków.

Dom Wycieczkowy powstał dzięki daleko idącemu poparciu Ministerstwa W. R. i O. P. w pierwszym rzędzie dla młodzieży z poza dawnych kordonów zaborczych, dla której do niedawna Kraków wraz z jego pamiątkami i zabytkami był niemal że niedostępny. Obecnie skoro oddano do użytku młodzieży szkolnej dom, zaopatrzony w centralne ogrzewanie, przystosowany w zupełności do zimowego pobytu, to należy korzystać z niego w ciągu całego roku, a nie tylko w miesiącach letnich.

Pod względem finansowym pobyt w domu wycieczkowym w zimie nie pociąga za sobą żadnych dodatkowych ciężarów, mimo zwiększonych wydatków na opał, oświetlenie i t. d., wycieczka zaś teraz odniesie większą korzyść, zwiedzając zabytki miasta bez ścisku i nerwowego pośpiechu, jakie stale obserwuje się w letnich miesiącach.

Prezydent miasta Krakowa prosi o wzięcie powyższych okoliczności pod uwagę i organizowanie wycieczek szkolnych w każdej porze roku w celu dokładnego zaznajomienia się z zabytkami Krakowa i odpowiedniego wykorzystania Miejskiego Domu Wycieczkowego, z którego może korzystać rocznie do 27.000 młodzieży, licząc po 3 doby na każdą wycieczkę.

W sprawie szkolnych poranków radjowych.

Rozgłośnia Lwowska przy współudziale Kuratorjum organizuje w soboty o godz. 12 min. 15 szkolne poranki radjowe. Zadaniem tych poranków jest ożywienie tętna życia szkolnego oraz uzupełnienie działań wychowawczych i dydaktycznych temi wszystkimi środkami, któremi radjo może już dziś rozporządzać. Poranki są transmitowane przez wszystkie rozgłośnie polskie, sięgając tym sposobem do każdego zakątka państwa. Program audycyj uwzględnia różne typy szkół i rozmaite poziomy przygotowania naukowego młodzieży, przyczem zarówno temat jak i stopień bywają stale, naprzód dla szkół ogłaszane.

Między innemi w dniu 23-im stycznia r. b. odbył się poranek specjalny, w połączeniu z tablicami. Tematem audycyj była historja, język i obrządek Ormian w Polsce. Do tego poranku Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie wydało 4 duże tablice ścienne, zawierające treść następującą:

1. Katedra ormiańska we Lwowie — ogólny widok architektury z zewnątrz (wiek XIV—XX).
2. Chór kapłański (wiek XIV—XX) U góry mozaika J. Mehoffera, w absydzie „Ostatnia Wieczerza" J. H. Rosena.
3. Chrystus na Krzyżu — Malowidło ścienne J. H. Rosena.

4. Ewangeljarz ormiański z XII wieku — tablica kanonowa. poniżej tekst ormiański „Ojczę nasz“.

Ponieważ podczas audycji, główna jej część polegać będzie na wykładzie na podstawie owych tablic, przeto pożądaną jest rzeczą, by szkoły organizujące u siebie zbiorowe audycje, nabyły naprzód wspomniane obrazy. Mogą to uczynić bądź zbiorowo, bądź pojedyńczo wprost z Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie, ul. Kurkowa 21, tel. 28-47, przesyłając pieniądze czekiem P. K. O. Nr. 141.751 lub przekazem pocztowym. Cena całej serji, złożonej z czterech tablic, wynosi 2 złote wraz z przesyłką pocztową.

Falsyfikat biletu bankowego 20-złotowego.

W Poznaniu zatrzymano falsyfikat biletu bankowego 20-złotowego. Typ V. Falsyfikat sporządzono na papierze gładkim o odmiennym składzie i wyglądzie jak papier biletów autentycznych. Celem upodobnienia zewnętrznego wyglądu papieru, zastąpiono ryps siateczka, wykonaną drukiem w kolo ze żółtym.

Znak wodny z podobizną króla Kazimierza Wielkiego i skrótem „20 zł.“ naśladowano zapomocą druku żółtą farbą. Znak wodny na falsyfikacie, widziany pod światło, wykazuje tylko miejsca ciemniejsze od papieru, podczas gdy na bilecie autentycznym występują wyraźnie miejsca ciemniejsze i jasniejsze od papieru.

Kolor farby bronzowej na falsyfikacie jest ciemniejszy, występuje silniej, a niebieski słabiej, niż na bilecie autentycznym.

Rysunki figur symbolicznych wskutek wadliwego cieniowania są zamazane, a poszczególne fragmenty rysunków nie wykazują wyrazistości i uplastycznienia.

Tło wykonane linjami grubemi, co widać wyraźnie w tarczy strony przedniej.

Druk tekstów i klauzuli niewyraźny.

Podpisy przerywane, miejscami rozlane i zniekształcone.

Numeracja dosyć udatnie naśladowana.

Graficzne odtworzenie rysunków przedniej strony jest niezbyt udatne, wobec jednak dobrze naśladowanej odwrotnej strony, falsyfikat jest dosyć trudny do rozpoznania.

Wydawnictwa polecone.

Jako pierwszy tom „Bibljoteki Zrębu“ została wydana książka: **„Słowomir Czerwiński — O nowy ideał wychowawczy“.**

Wydawnictwo to winno znaleść się w ręku każdego nauczyciela nietylko jak dzieło, które przypomina o wielkim umyśle i sercu niedawno zmarłego sternika oświaty polskiej, ale zarazem uświadomi, jak poważne zasługi położył ś. p. Minister Czerwiński

w pracy nad kształtowaniem ideału wychowawczego współczesnej szkoły polskiej i jak pod Jego wybitnym wpływem krystalizuje się ideologja nauczyciela państwowca.

Książka „O nowy ideał wychowawczy" ma być również bardzo cenną lekturą w kółkach ideowych młodzieży klas wyższych szkół średnich, zwłaszcza zakładów kształcenia nauczycieli.

Kuratorjum poleca powyższe wydawnictwo do Bibljotek nauczycielskich i szkolnych.

Kuratorjum zwraca uwagę na ostatnie wydawnictwa Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego — **„Informacyjno turystyczny Przewodnik po Województwie Warszawskiem".** Skład główny Warszawa, Dom Książki Polskiej, Plac 3-ch Krzyży 8, oraz na wydawnictwo Oddziału Lubelskiego Pol. Tow. Krajoznawczego **„Ilustrowany Przewodnik po Lublinie".** Skład główny Lublin. Księgarnia M. Arcta — Krak. Przedmieście 15.

Obydwa wydawnicwa P. T. K. mogą oddać cenne usługi nauczycielom geografji i kołom krajoznawczym młodzieży szkolnej.

Kuratorjum zwraca uwagę na dzieło: **„Burddette Ross Buckagham — Praca badawcza na terenie szkoły".** Wydawnictwo Bibljoteki Przekładów Dzieł Pedagogicznych T. 16. Książnica — Atlas.

Książka powyższa traktuje o zagadnieniach badania uzdolnień uczniów, daje bardzo interesujące i wyczerpujące wskazania, co współczesny nauczyciel wiedzieć powinien o uczniu, procesie uczenia się i uczenia oraz w jakim zakresie nauczyciel sam może przeprowadzać badania i jak z nich korzystać. Książka ta ze względu na aktualne w szkole polskiej zagadnienia niewątpliwie może dać myślącemu nauczycielstwu bogaty materjał do rozważań i ochronić od błędów zwłaszcza w stosowaniu tetestów przy egzaminie.

Książnica Atlas we Lwowie nl. Czarnieckiego 12 posiada na składzie tablice ścienne do elementarza M. Falskiego, w wykonaniu artysty malarza W. Skoczylasa. Tablice te poza celami naukowemi, mogą służyć jako ozdoba sal szkolnych.

Cena kompletu tablic niepodklejonych 40 zł., podklejonych na kartonia 76 zł. Pojedyńcze tablice niepodklejone 2 zł. 40 gr., podklejone 4 zł. 40 gr.

Czasopismo dla młodzieży.

Kuratorjum zwraca uwagę Gron Nauczycielskich szkół średnich i zakładów kształcenia nauczycieli na czasopismo młodzieży szkolnej **„Kuźnia młodych".**

Nauczyciele winni zainteresować młodzież powyższem pismem i zachęcić ją do prenumerowania oraz współpracy.

„Kuźnia młodych" powinna znaleść się we wszystkich świetlicach i czytelniach szkół średnich. Prenumerata rocznie: zł. 3, półrocznie zł. 1,50.

Adres: Warszawa, Zamek Królewski. Konto P. K. O. 8,087.

ODZNACZENIA.

Pan Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadał za pracę w dziale odzyskania niepodległości:

KRZYŻ NIEPODLEGŁOŚCI

p. **Skowrońskiemu Aleksandrowi**, kierownikowi 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej w Kowlu;

MEDAL NIEPODLEGŁOŚCI

p. **Stawniczemu Marjanowi**, nauczycielowi 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej w Maciejowie, pow. Kowel.

KONKURS.

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 1.VII.1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. Ust. R. P. Nr. 47 z 1928 r., poz. 462) Kuratorjum ogłasza ponowny konkurs na stanowisko kierownika 5-kl. publicznej szkoły powszechnej utrakwistycznej w Myślinach gm. Skobełka pow. Horochów. Przy szkole jest mieszkanie służbowe.

RUCH SŁUŻBOWY

Władze Szkolne I Instancji.

Pan Kurator O. S. W. zarządzeniem z dnia 15.I.1932 r. Nr. I.945/32. przydzielił do służby w administracji szkolnej p. **Mieczysława Knoppa,** kierownika 7 klasowej publicznej szkoły powszechnej w Nowym—Wiśniowcu, pow. krzemienieckiego, powierzając mu równocześnie pełnienie obowiązków Zastępcy Inspektora Szkolnego w Dubnie od dnia 1 lutego 1932 r.

Pan Kurator O. S. W. zarządzeniem z dnia 19.XII.1931 r. Nr. I. 21688/31 przydzielił do służby w administracji szkolnej p. **Wincentego Kurka,** p. o. kierownika 7 klasowej publicznej szkoły powszechnej we Włodzimiercu, pow. sarneńskiego, powierzając mu równocześnie pełnienie obowiązków Zastępcy Inspektora Szkolnego w Kostopolu od dnia 1 stycznia 1932 r.

Pan Kurator O. S. W. zarządzeniem z dnia 15.I.1932 r. Nr. I. 22161/31 przydzielił do służby w administracji szkolnej p. **Józefa Schittlera,** nauczyciela 7 klasowej publicznej szkoły powszechnej we Włodzimierzu, powierzając mu równocześnie pełnienie obowiązków Zastępcy Inspektora Szkolnego w Równem od dnia 1 lutego 1932 r.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące.

Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 18.XI.1931. Nr. B. P. 1199/31 przeniosło z urzędu p. **Witolda Gutkowskiego,** nauczyciela Gimnazjum Państwowego im. J. Słowackiego w Kowlu, na równorzędne stanowisko do Państwowej Szkoły Mierniczej i Drogowej w Kowlu z dniem 1 grudnia 1931 r.

SZKOLNICTWO POWSZECHNE

Mianowania:

L. p.	Nazwisko i imię	od dnia	Do szkoły stop. organ.	miejscowość	powiat
1	Miśto Zygmunt	1.X-31	7 kl.	Lubikowicze	Sarny
2	Sobol Józef	„	3 kl.	Cepcewicze Małe	„
3	Padzikówna Eugenja	16.X-31	1 kl.	Baszyn	Równe
4	Ziółkowska Regina	„	2 kl.	Posiagu	„
5	Zimnicka Marja	„	1 kl.	Michałówka	„
6	Kowalewska Felicja	„	7 kl.	Równe	„
7	Bielakowska Jadwiga	„	1 kl.	Urszulin	„
8	Czechowska Wanda	„	3 kl.	Milatyn	„
9	Masopust Włodzimierz	1.X-31	1 kl.	Libanówka	Dubno
10	Wrześniewska Irena	16.X-31	2 kl.	Pogorzelec	„
11	Dmowski Bronisław	„	„	Krzeczewicze	Kowel
12	Uziębło Zenobja	1.XI-31	„	Stawicze	„
13	Żylińska Antonina	„	3 kl.	Wilja	Zdołbunów
14	Szymański Józef	16.X-31	2 kl.	Moszczanica Nowa	„
15	Warchałówna Genofefa	„	4 kl.	Janówka	Równe
16	Witkowska Łucja	„	7 kl.	Równe	„
17	Górny Jan	„	1 kl.	Wola Małyńska	„
18	Siemaszko Kazimiera	„	„	Storożów	„
19	Sawała Franciszek	„	2 kl.	Arestów	„
20	Piasecka Anna	„	1 kl.	Choraług	„
21	Wojciechowski Tadeusz	„	„	Woronusze	„
22	Milewska Alina	„	„	Płoska	„
23	Korolkiewicz Józef	„	„	Urszulin	„
24	Brzozowska Elżbieta	1.XI-31	„	Jakimowce	Krzemieniec
25	Kozołka Władysław	16.X-31	„	Rudka-Zofjówka	Dubno
26	Nawrotówna Józefa	„	„	Srebno	„
27	Rajkowska Józefa	„	2 kl.	Pianin	„
28	Grzeszczukówna Janina	„	3 kl.	Ostrożec	„
29	Kolenda Władysław	„	1 kl.	Poniatowce	„
30	Załuski Mikołaj	„	3 kl.	Danidówka	„
31	Majchrowicz Stanisław	„	1 kl.	Zasław	„
32	Boguciński Czesław	„	„	Czudle	Sarny
33	Klukowski Michał	„	3 kl.	Zabłocie	„
34	Rutkowski Andrzej	1.XI-31	1 kl.	Brody-Górnickie	Kowel
35	Kubski Zygmunt	1.XI-31	„	Niesuchojeż	„
36	Kopcewicz Mikołaj	1.XI-31	„	Starościn	„
37	Zienkiewicz Djonizy	16.X-31	„	Chobułtów	Włodzimierz
38	Słomkowski Tadeusz	„	„	Radowice	„
39	Staszek Piotr	„	2 kl.	Podryże	Kowel
40	Szpakówna Ewelina	1.X-31	1 kl.	Dubiki	Włodzimierz
41	Mieszalska Jadwiga	16.X-31	2 kl.	Łudzin	„
42	Püpówna Rozalja	16.x-31	7 kl.	Włodzimierz	„
43	Szarzyński Jan	„	1 kl.	Turja	„
44	Kędzierkówna Apolonja	„	3 kl.	Korytnica	„
45	Kiła Józef	„	1 kl.	Wólka-Porska	Kowel
46	Drahusówna Olga	„	2 kl.	Rykowicze	Włodzimierz
47	Wasilewska Antonina	„	1 kl.	Budy	Równe
48	Lechowska Zofja	„	„	Broniki	„
49	Twerdochlib Piotr	„	2 kl.	Pustomyty	„
50	Fabiszewska Wanda	„	1 kl.	Szczekiczyn	„

Mianowania:

L. p.	Nazwisko i imię	od dnia	Do szkoły stop. organ.	miejscowość	powiat
51	Słupska Wanda	16.X-31	2 kl.	Nowosiółki	Równe
52	Mróz Władysław	"	1 kl.	Załuze	Krzemieniec
53	Korsiek Piotr	"	"	Jasiniewicze	Równe
54	Niechajówna Bronisława	1.XI-31	6 kl.	Białoszów	Zdołbunów
55	Urbanek Karol	16.X-31	1 kl.	Dobryń	Sarny
56	Kokoszyńska Marja	"	6 kl.	Rafałów	"
57	Sztelka Anna	1.XI-31	1 kl.	Soroczyn	"
58	Ożga Łucja	16.X-31	"	Nikitycze	Włodzimierz
59	Konczyk Wiktor	"	"	Sosenki	Sarny
60	Czupryna Stefan	1.XI-31	7 kl.	Rożyn	Kowel
61	Staśkówna Aniela	16.X-31	2 kl.	Czerewasze	"
62	Szwernówna Anna	"	2 kl.	Aleksandrówka-Hol.	"
63	Babinowski Romuald	1.XI-31	1 kl.	Wierzyca	Równe
64	Gawryluk Aleksander	"	7 kl.	Wyżgródek	Krzemieniec
65	Hajdówna Jadwiga	16.X-31	1 kl.	Dmitrówka	Równe
66	Malinowski Kazimierz	"	2 kl.	Nowosiółki	Zdołbunów
67	Gwałkiewiczówna Stef.	"	7 kl.	Równe	Równe
68	Sochówna Marjana	"	1 kl.	Sołomka	"
69	Szostak Jan	"	"	Wólka Żabińska	Kostopol
70	Pobratyn Józef	"	"	Witkowicze	"
71	Strachowski Piotr	"	"	Górna Kolonja	"
72	Wilczek Władysław	"	"	Kurhany	"
73	Wysocki Bohdan	"	2 kl.	Mydzik Mały	"
74	Darmochwat Kaz.	"	1 kl.	Osówka	"
75	Samek Falicjan	1.XI-31	1 kl.	Bohucze	"
76	Piotrowski Franc.	"	7 kl.	Berezne	"
77	Lewicki Leon	1.XII-31	1 kl.	Dworzec-Batory	"
78	Szczepaniak Feliks	"	"	Głuszków	"
79	Łabentowicz Marja	"	"	Borówka	"
80	Kulczycka Lidja-Anna	"	"	Majdan-Mokw.	"
81	Chaba Józef	16.X-31	"	Łobaczówka	Horochów
82	Jakubowicz Jan	"	"	Chorów	"
83	Kamińska Zofja-W.	"	"	Serniczki	"
84	Korenmanówna Szyfra	"	3 kl.	Świniuchy	"
85	Kowalski Stefan	"	1 kl.	Bubnów	"
86	Palczyńska Wanda	"	"	Łukowicze	"
87	Merglerówna Antonina	"	"	Bermaszów	"
88	Świeżowski Józef	"	4 kl.	Myśliny	"
89	Diak Włodzimierz	"	1 kl.	Kremeszec	"
90	Głowiński Jerzy	1.XI-31	4 kl.	Fusów	"
91	Sadownik Franc.	"	2 kl.	Kwasów	"
92	Szambelan Roman	"	2 kl.	Zaturce	"
93	Kowalczuk Zinaida	"	4 kl.	Oździutycze	"
94	Münzger Stanisław	1.XII-31	7 kl.	Lubikowicze	Sarny
95	Wejdmanówna Anna L.	"	1 kl.	Radyżewo	"
96	Hepner Stanisław	"	1 kl.	Wyrobki	"
97	Szczpański Wład.	"	4 kl.	Police	"
98	Śmietana Józef	"	1 kl.	Soszniki	"
99	Salachówna Genowefa	"	4 kl.	Znosicze	"
100	Koprowski Józef	1.I-32	2 kl.	Korabliszcze	Dubno

Mianowania:

L. p.	Nazwisko i imię	od dnia	Do szkoły		
			stop. organ.	miejscowość	powiat
101	Połuboczkówna Zofja	1.1-32	1 kl.	Wólka-Radoszyńska	Kowel
102	Wańczycka Melanja	„	1 kl.	Grodysk	„
103	Hromnickówna Marja	„	1 kl.	Kopań	Dubno
104	Czaprażanka Stefanja	„	1 kl.	Pełża	„
105	Zgierski Arkadjusz	„	2 kl.	Jarosławicze	„
106	Barański Jan	„	2 kl.	Józefin	Łuck
107	Filipowiczówna Helena	„	7 kl.	Równe	Równe
108	Samochwalenko Mikołaj	„	7 kl.	„	„
109	Szkurski Roman	„	1 kl.	Kornin	„
110	Motczuk Metody	„	2 kl.	Korzyść	„
111	Ostapowiczówna Bronisł.	„	7 kl.	Równe	„
112	Semeniuk Aleksander	1.XII-31	2 kl.	Stawrów	Dubno
113	Parvi Anna	16.XI-31	2 kl.	Ujeźdźce	„
114	Widanczanka Stanisława	1 XII-31	1 kl.	Sitowicze	Kowel
115	Jasikówna Anna	16.XI-31	5 kl,	Werba	Włodzimierz
116	Opatowiczówna Irena	1.XII-31	7 kl.	Cumań	Łuck
117	Pałka Józef	„	3 kl.	Morozówka	Równe
118	Drozd Jerzy	„	2 kl.	Horodyszcz-Stołpin	„
119	Piotrowska Marja Wanda	16.XI-31	1 kl.	Beregi	Dubno
120	Szandruk Jan	16.X-31	3 kl.	Targowice	„
121	Fajgengolcówna Chasia	1.XI-31	4 kl.	Nowa Wyżwa	Kowel

P r z e n i e s i e n i a n a w ł a s n ą p r o ś b ę:

L. p.	Nazwisko i imię	od dnia	Ze szkoły			Do szkoły		
			stop. organ.	miejscowość	powiat	stop. organ.	miejscowość	powiat
1	Paczosówna Zofja	I.IX-31	1 kl.	Romanówka	Włodzim.	1 kl.	Radowicze	Włodzimierz
2	Niziołkówna Helena	„	„	Stydyń	Horochow	„	Józefówka	Zdołbunow
3	Korzeniowska Marja	„	7 kl.	Szunsk	Krzemieniec	7 kl.	Zdołbica	„
4	Mierzwińska Marja	„	„	Zdołbica	Zdołbunow	„	Szumsk	Krzemieniec
5	Poplich Jan	„	1 kl.	Nosowica Stara	Dubno	1 kl.	Podłożce	Dubno
6	Woynarowska Jadwiga	„	7 kl.	Tuczyn	Równe	„	Barmaki	Równe
7	Siemaszkówna Marja	„	1 kl.	Jadwipol	„	„	Kamienna Góra	„
8	Magierówna Marja	I.X-31	7 kl.	Krzemieniec	Krzemieniec	2 kl.	Wierzbowiec	Krzemieniec
9	Zawalnicka Jadwiga	I.IX-31	„	„	„	„	Saganów	„
10	Stolarec Luba	16.X31	„	Klewań	Równe	7 kl.	Gruszwica	Równe
11	Piotrowska Helena	„	2 kl.	Andrusijów	„	2 kl.	Trosteniec	„
12	Mańkiewiczowa Jadwiga	„	„	Trosteniec	„	„	Bryków	„
13	Zajączkowska Ruta	„	7 kl.	N. Poczajów	Krzemieniec	1 kl.	Pleciuki	Krzemieniec
14	Zasadzińska Stanislawa	„	1 kl.	Sadki Małe	„	„	Łosiatyn	„
15	Szwagrun Włodzimierz	I.IX-31	2 kl.	Zabarz	Równe	2 kl.	Smorżew	Równe
16	Szwagrunowa Marja	„	„	„	„	„	„	„
17	Michalikówna Stefanja	I.XI-31	3 kl.	Wilja	Zdołbunow	7 kl.	Mizocz	Zdołbunow
18	Szuranowa Nadzieja	I.IX-31	2 kl.	Zarzecze	Kowel	—	Niesuchojeże	Kowel
19	Korfman Józef	I.XI-31	4 kl.	Krymno	„	5 kl.	Stare Koszary	„
20	Pryjmowa Helena	„	5 kl.	Stare Koszary	„	7 kl.	Maciejów	„
21	Wosiowa Stanisława	„	3 kl.	Werba	Włodzimierz	7 kl. (męsk.)	Sarny	Sarny
22	Kamiński Tadeusz	„	„	Wybranica	Kowel	4 kl.	Kortełisy	Kowel
23	Szmań Demid	„	2 kl.	Ujeźdźce	Dubno	1 kl.	Broniki	Równe
24	Drozel Władysław	„	1 kl.	Brzegi	Równe	4 kl. (spec.)	Równe	„
25	Karan Jakòb							
26	Kozaczuk Jerzy	„	4 kl.	Nowa Wyżwa	Kowel	3 kl.	Wydranica	Kowel
27	Żerebecka Marja Klement.	„	1 kl.	Michałówka	kostop.	1 kl.	Zamogile	Łuck
28	Uzieleniewowa-Uzalina Helena Emma	„	„	Bohusze	„	„	Kadyszcze	„
29	Kozerska Aleks.	„	„	Sadki	Krzemieniec	„	Niebożce	„
30	Gaźniczakowa Marja	„	2 kl.	Kwasów	Horochow	2 kl.	Didycze	„

Przeniesienia na własną prośbę:

L. p.	Nazwisko i imie	od dnia	Ze szkoły: stop. organ.	Ze szkoły: miejscowość	Ze szkoły: powiat	Do szkoły: stop. organ.	Do szkoły: miejscowość	Do szkoły: powiat
31	Weydlichówna Wanda	16.XI-31	I kl.	Smatowa	Włodzimierz	I kl.	Widiuty	Włodzimierz
32	Kurkowski Władysł.	1.I-32	„	Wierzchowce	Łuck	„	Hubków	Kostopol
33	Czubówna Marja	„	„	Hubków	Kostopol	„	Wierzchowce	Łuck
34	Słupczyńska Stanisł.	16.XI-31	„	Nowiosiołki	Hrubieszow	5 kl.	Werbe	Włodzimierz
35	Pokało Bazyli	1 I-32	6 kl.	Białoszów	Zdołbunow	6 kl.	Międzyrzecz	Zdołbunow
36	Lesiecka Wanda	1.XII-31	7 kl.	Kiwerce	Łuck	7 kl.	Łuck	Łuck
37	Sokalska-Dobrowolska Nina	„	„	Cumań	„	„	Kiwerce	„
38	Spilniczenko Jerzy	„	I kl.	Horbaków	Równe	„	Międzyrzecz	Równe
39	Rosoła Józef	1.IX-31	2 kl.	Mielce	Kowel	„	Niesuchojeże	Kowel
40	Jurczyńska Irena	1.XII-31	„	Sołowicze	„	3 kl.	Parydęby	„

Przeniesienia z urzędu:

L. p.	Nazwisko i imie	od dnia	Ze szkoły: stop. organ.	Ze szkoły: miejscowość	Ze szkoły: powiat	Do szkoły: stop. organ.	Do szkoły: miejscowość	Do szkoły: powiat
1	Roślukowa Marja	1.IX-31	7 kl.	Nowy Wiśniowiec	Krzemieniec	I kl.	Czajczyńce	Krzemieniec
2	Topuszczakowa Marja	„	„	Krzemieniec	„	7 kl.	Stary Wiśniowiec	„
3	Sokolnicka Anna	„	„	„	„	2 kl.	Szymkowce	„
4	Tomaszewski Leon	„	2 kl.	Berezówka	„	6 kl.	Moskalówka	„
5	Tomaszewska Stanisława	„	„	„	„	„	„	„

PRZENIESIENI W STAN SPOCZYNKU:

Naucz. Gimn. Państw.

L. p.	Nazwisko i imię	Data	Szkoła		
			stop. organ.	miejscowość	powiat
1	Ciszewska Anna	1.III-31	Gimn. Państw.	Łuck	Łuck
2	Stefańska Emilja	1.IV-31	„	Sarny	Sarny
3	Borysiuk Cyryl	1.IX-31	„	Ostróg	Zdołbunów
4	Anisimow Eutropjusz	„	„	„	„

Naucz. szk. powsz.

L. p.	Nazwisko i imię	Data	stop. organ.	miejscowość	powiat
1	Borodzicz Aleksy	1.I-31	1 kl.	Borowicze	Łuck
2	Ziółkowski Daniel	„	7 kl.	Ostróg	Zdołbunów
3	Kuleszyna Elżbieta	„	7 kl.	„	„
4	Szydłowski Władysław	„	2 kl.	Szkobki	Kowel
5	Wróblewska Marja	1.II-31	7 kl.	Łuck	Łuck
6	Boratynowa Helena	„	3 kl.	Janówka	Równe
7	Szablowska Wiktorja	„	7 kl.	Kowel	Kowel
8	Michalska Marja	„	7 kl.	„	„
9	Suchodolska Marja	„	„	Żytyń Cukrownia	Równe
10	Krzemiński Władysław	1.III-31	7 kl.	Kowel	Kowel
11	Piłatowski Wincenty	„	7 kl.	Dubno	Dubno
12	Borsuk Michał	„	„	Besteczko	Horochów
13	Piotrowski Józef	„	„	Rożyszcze	Łuck
14	Derno Jan	„	4 kl.	Dąbrowica	Sarny
15	Łotocki Włodzimierz	1.IV-31	3 kl.	Podłużne	Kostopol
16	Bogacki Bazyli	„	„	Łuck	Łuck
17	Piotrowska Stefanja	„	„	Rożyszcze	„
18	Knysz Filip	1.VIII-31	1 kl.	Ranśikach	Równe
19	Borsukowa Halina	„	7 kl.	Beresteczko	Horochów
20	Bohdanowiczówna Wikt.	1.IX-31	1 kl.	Smyga	Dubno
21	Dmitrjuk Demjan	„	7 kl.	Poryck	Włodzimierz
22	Ks. Głowiński Paweł	„	2 kl.	Jabłonka	Kostopol
23	Welk Józef	„	1 kl.	Boratyń	Łuck
24	Sajkowska Eugenja	„	„	Szepl	„
25	Łowieniecka Anna	„	7 kl.	Równe	Równe
26	Nickiewicz Włodzimierz	„	1 kl.	Bołożówka	Krzemieniec
27	Smarzewski Jan	„	2 kl.	Nowomalin	Zdołbunów

zwolnienia na własną prośbę:

L. p.	Nazwisko i imię	Data	Do szkoły		
			stop. organ.	miejscowość	powiat
1	Linzmeier Jadwiga	31.X-31	1 kl.	Soroczyn	Włodzimierz
2	Jędryszkowa Olga	31.VIII-31	7 kl.	Gródek	Równe
3	Ważyńska Irena	„	2 kl.	Piaseczno	Kowel
4	Ks. Skrzypowski Antoni	„	7 kl.	Krzemieniec	Krzemieniec
5	Rychliński Włodzimierz	30.IX-31	3 kl.	Zabokrzyki Duże	Dubno
6	Radymska Marja	„	2 kl.	Zabłocie	Sarny
7	Berwikunkinówna Chana	31.VIII-31	7 kl.	Białozórka	Krzemieniec
8	Witkowska Lucja	15.XI-31	„	Równe	Równe

Zwolnienia z urzędu:

L. p.	Nazwisko i imię	Data	stop. organ.	miejscowość	powiat
1	Ks. Leszczyński Mieczysł.	31.X-31	7 kl.	Kowel	Kowel
2	Ks. Śliwa Józef	„	„	Korzec	Rowne
3	Nordman Jakób	„	„	Ostróg	Zdołbunów
4	Kałinowska Zofja	„	„	Mizocz	„
5	Bawarska Marja	„	1 kl.	Koptowicze	Równe
6	Bobińska Włodzimiera	31.VIII-31	„	Jakimowce	Krzemeniec
7	Lemańska Marja	31.X-31	4 kl.	Różyn	Kowel
8	Dynakówna Jadwiga	„	1 kl.	Brody Górnickie	„
9	Wołkowicz-Pawłowicz Stanisław	„	„	Folwarki Wielkie	Równe
10	Kostkiewicz Mieczysław	30.XI-31	2 kl.	Mokre	Dubno
11	Kołodziejczykowa Marja	„	7 kl.	Radziwiłłów	„
12	Maćkowiak Józef	„	„	Łuck	Łuck
13	Szmigielski Piotr	„	1 kl.	B jów	„
14	Grdalowa Natalja	„	3 kl.	Morozówka	Równe
15	Doroszówna Marja	31.XII-31	6 kl.	Glińsk	„
16	Zubowa M rja	„	7 kl.	Międzyrzec	„
17	Tarnowska Irena	„	„	Kowel	Kowel
18	Lipska Helena	„	1 kl.	Rusinowe Berest.	Dubno
19	Kucówna Juljanna	30.XI-31	2 kl.	B edin	Włodzimierz
20	Jędruchówna Helena	„	„	Horodyszcze Stołpin	Równe
21	Pełeńska Zofia	29.II-32	1 kl.	Wełniczki	Dubno
22	Stefanyszówna Marja	„	2 kl.	Nudyże	Luboml
23	Lewicka Marja	„	1 kl.	Ostryjów	Dubno
24	Śliwińska Janina	30.IV-32	7 kl.	Równe	Równe
25	Seredni ka Janina	„	1 kl.	Wołczesk	Łuck
26	Sarnecka Jadwiga	31.III-32	2 kl.	Siedmiarki	„
27	Dziadkiewiczowa Aniela	31.XII-31	7 kl.	Dubno	Dubno

Zmarli:

L. p.	Nazwisko i imię	Data	stop. organ.	miejscowość	powiat
1	Szychlińska Janina	14.VIII-31	3 kl.	Klesów	Sarny
2	Moczulski Wacław	9.XII-31		Jarosławicze	Dubno
3	Płoszaj Józef	4.VIII-31		Suraż	Krzemieniec

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Kazimierz Tokarski.

Rola dyrektora i Rady Pedagogicznej w szkole.

Referat wygłoszony na konferencji Dyrektorów Szkół Średnich Ogólnokształcących i Zakładów Kształcenia Nauczycieli Okręgu Szkolnego Wołyńskiego w dniu 14 listopada 1931 r.

Zadania dzisiejszej szkoły wymagają silnej organizacji wewnętrznej, skupiającej rozbieżne z natury rzeczy dążenia różnorodnych czynników, działających na jej terenie. Bez tej organizacji działania poszczególnych sił byłyby luźne, niepowiązane z sobą, nie tworzyłyby systemu — szkoła byłaby bez jednolitego kierunku i wyraźnego piętna, jakie nadaje jej świadoma i zgodna praca oraz wzajemne uzupełnianie się wszystkich czynników w dążeniu do realizowania wspólnego ideału wychowawczego.

Postulat jednolitości działania sprowadza nas na teren zagadnienia niezmiernie ważnego, jeżeli chodzi o należytą organizację pracy wychowawczej i dydaktycznej w szkole, warunkującą w znacznej mierze jej wyniki, mianowicie — kierownictwa szkoły. Jednolity cel wymaga jednolitego kierownictwa, które musi spoczywać w jednych rękach, wyposażonych we władzę i odpowiedzialnych. Nie może więc kierownictwa sprawować Rada Pedagogiczna, skupiającej zaś roli kierownika nie zastąpi wzajemne porozumiewanie się z sobą nauczycieli, na czem niestety niejedna szkoła chciałaby poprzestać, ograniczając rolę dyrektora do jego zadań administracyjnych. Zadania administracyjne dyrektora są bezsprzecznie ważne, ale nie jedyne i nie najważniejsze. Jest on przedewszystkiem organizatorem prac w szkole, jest osobą jednoczącą w sobie życie szkolne i nadającą mu ton, czynnikiem skupiającym wysiłki poszczególnych nauczycieli — wychowawców w jedno ognisko. Z tego powodu musi on być ich rzeczywistym

zwierzchnikiem*), co jednak nie znaczy, że działalność dyrektora polega jedynie na wydawaniu zarządzeń, poleceń, przepisów i t.p. Praca nauczycieli, jak każda inna, będzie wtedy prawdziwie owocna, jeżeli będzie wypływać ze zrozumienia celowości zadań oraz wewnętrznego przekonania. Praktyka szkolna dostarcza wiele dowodów na to, jak zgubne mogą być skutki narzucenia czegoś, czego istoty ani znaczenia dana jednostka nie docenia lub nie rozumie. Tylko przez stałą łączność z gronem i osobisty wpływ będzie mógł dyrektor wyrobić zrozumienie ważności swych poczynań. Musi on zatem wziąć na siebie wespół z gronem trud wykonywania poleceń, musi brać bezpośredni udział w pracy dydaktycznej i wychowawczej i być jej ośrodkiem.

Osobistego wpływu dyrektora na nauczycieli nie zastąpią chociażby najenergiczniejsze zarządzenia i najsilniejsza egzekutywa, zapomocą poleceń bowiem, przepisów i okólników można kierować tylko zewnętrznym mechanizmem szkoły, który będzie nawet dobrze i sprawnie funkcjonować, ale duszy w nim nie będzie. Tą duszą musi być sam dyrektor. Aby stać się ośrodkiem duchowym życia szkolnego, musi on przedewszystkiem dążyć do wytworzenia odpowiedniej atmosfery w gronie, co powinno być pierwszą jego troską. Musi zatem starać się o wywołanie i stałe podtrzymywanie zainteresowań zagadnieniami naukowemi i pedagogicznemi, pobudzać grono do ustawicznego doskonalenia się, zachęcać do zgodnej pracy i jedności w imię tych wszystkich ideałów, które powinny przyświecać nauczycielom-wychowawcom. Niezbędny tu jest własny przykład dyrektora, który pozwoli gronu uznać w nim istotne pierwszeństwo, a nietylko to, jakie mu daje stanowisko. Musi go więc cechować poza idealizmem gruntowna wiedza, znajomość zasad pedagogicznych, pęd do samodoskonalenia się, zamiłowanie w pracy wychowawczej, sumienność w wykonywaniu obowiązków, takt w obcowaniu z uczniami, nauczycielami i z temi wszystkiemi osobami, z któremi z racji swojego stanowiska musi się zetknąć.

Aby dyrektor mógł być faktycznym kierownikiem, musi obejmować całokształt życia szkoły, orjentować się we wszystkich sprawach szkolnych, być obznajmionym z tokiem prac. Stąd druga konieczność bezpośredniego udziału w życiu szkolnym i osobistego wnikania w nie, sprawozdania bowiem wychowawców nie dadzą mu prawdziwego obrazu, któryby mógł służyć za podstawę dalszego działania.

Tak przedstawia się rola dyrektora w szkole, ujęta w sposób ogólny. Dyrektor jest więc organizatorem i kierownikiem prac dydaktycznych i wychowawczych, jest bezpośrednim zwierzchnikiem grona nauczycielskiego i zarazem ośrodkiem, łączącym rozbieżne dążenia wszystkich organów, działających w szkole i czynnikiem,

*) Antoni Danysz: O wychowaniu, str. 83--85.

wkładającym wewnętrzną treść w formy, nadane pracy szkolnej przez przepisy, regulaminy, rozporządzenia i t. p.*)

Z tego ogólnego stanowiska dyrektora wypływają jego zadania szczegółowe, z których na czoło wysunę pracę samokształceniową grona. Celem jej jest obrona nauczycieli przed zrutynizowaniem przez wprowadzenie i stałe utrzymanie ich w obrębie zagadnień pedagogicznych oraz wytworzenie poważnej atmosfery pracy naukowej na polu dydaktyki i pedagogiki. Na dyrektorze spoczywa ten ważny obowiązek organizowania pracy nad samodoskonaleniem się grona, a terenem jej winna być głównie Rada Pedagogiczna. Pierwszem zadaniem dyrektora w tej dziedzinie będzie opracowywanie wspólnie z Radą Pedagogiczną planu pracy. Srodkami zmierzającemi do celu będą referaty, opracowywania ankiet, lekcje pokazowe, wzajemne odwiedzanie się nauczycieli na lekcjach zwykłych.

Referaty opracowywane przez samych członków grona powinny być związane z życiem szkolnem. Mogą one mieć dwojaki charakter: jedne będą poruszały zagadnienia, które mieszczą się w programie pracy szkolnej na dany rok, np. jak organizować samodzielną pracę uczniów na lekcjach poszczególnych przedmiotów, albo jak można wyzyskać pewne określone wartości wychowawcze w nauczaniu poszczególnych przedmiotów, albo jak przeprowadzić zasadę poglądowości i t. p.; z zakresu pracy wychowawczej np. zagadnienie karności, stosunku do uczniówj organizacja samorządu, propaganda i opieka nad czytelnictwem, oszczędność (we wszystkich jej przejawach) i t. p. Inne będą sprawozdaniami poszczególnych nauczycieli z oryginalniejszych prób i poczynań, czy to na polu pracy dydaktycznej, czy wychowawczej. I te i tamte będą miały za zadanie wytworzenie jednolitej opinji w gronie, ustalenie pewnych wspólnych zasad postępowania i właściwych środków przy ich wprowadzaniu w życie. Referaty powinny być połączone zawsze z dyskusją, której wynikiem byłyby konkretne wnioski, obowiązujące wszystkich.

Odmienny charakter będą miały sprawozdania z nowych wydawnictw i czasopism pedagogicznych. Dobrzeby także było od czasu do czasu zaprosić osobę z zewnątrz do wygłoszenia referatu z zakresu jakiegoś interesującego grono zagadnienia.

---

*) Ogólnie ujmuje rolę i zadania dyrektora Danysz w cytowanem dziele „O wychowaniu" str. 83-88 oraz Dr. Jan Jarosz w referacie, wygłoszonym na pierwszym zjeździe delegatów gimnazjów państwowych p. t. „Zadania dydaktyczne dyrektora gimnazjum". Z pierwszego zjazdu dyrektorów gimnazjów państwowych —Materjały i opracowania z zakresu pedagogiki, str. 25-52, gdzie są zawarte myśli dotyczące pracy samokształceniowej grona i opieki dydaktycznej dyrektora. Zagadnieniom tym poświęcił referat na kursach pedagogicznych dla dyrektorów w Warszawie p. t. Organizacja pracy metodycznej naczelnik Wydziału Ministerstwa W. R. i O. P. Włodzimierz Gałecki.

Innym środkiem samodoskonalenia się grona byłoby opracowywanie ankiet, dotyczących zainteresowania, pracy domowej uczniów i higjeny. Ankiety te będą jednak wtedy celowe, jeżeli przemyślenie ich będzie gruntowne, opracowane zaś wyniki będą podane do wiadomości grona, które wyciągnie z nich dla siebie pewne wnioski.

Lekcje pokazowe, w niewielkiej ilości w ciągu roku szkolnego, prowadzone kolejno przez członków grona, powinny odbywać się na terenie własnego zakładu w obecności całego grona nauczycielskiego. Plan ich powinien być celowo obmyślony jako próba praktycznego rozwiązania pewnych zagadnień i przeprowadzenia pewnych zasad, np. jak przeprowadzić lekcję, na której oddaje się poprawione wypracowania pisemne, albo próba przeprowadzenia korelacji pomiędzy poszczególnemi przedmiotami, inscenizacja, forma dyskusyjna i t. p. Rozumie się, że plan tak w tym wypadku, jak w innych , powinien wypływać z potrzeb szkoły i nie być gronu narzucony, lecz opracowany wspólnie z Radą Pedagogiczną. Po każdej lekcji pokazowej winna odbyć się dyskusja. Takt dyrektora nie dopuści do wycieczek osobistych, które mogłyby doprowadzić do tarć i niesnasek w gronie. Dyskusja powinna być rzeczowa i podkreślać dobre i złe strony lekcji; zakres jej powinien dotyczyć dydaktyki ogólnej, a nie danego przedmiotu. Inne znaczenie będę miały lekcje międzyszkolne, przeznaczone dla nauczycieli specjalistów w danym przedmiocie. Lekcje takie powinny odbywać się w miejscowościach, w których jest kilka szkół średnich. Pozwolą one wniknąć w szczegóły metodyki danego przedmiotu i nietylko ożywić zainteresowanie zagadnieniami dydaktycznemi, lecz także pobudzić do współpracy na polu naukowem.*)

Bardzo pożyteczne byłoby wzajemne odwiedzanie się nauczycieli na lekcjach w wolnych godzinach od własnych zajęć. Na tym punkcie niektórzy nauczyciele są drażliwi i obowiązkiem dyrektora byłoby drażliwość tę w sposób łagodny i taktowny przełamać. Hospitowanie lekcyj kolegów, chociażby treścią ich były zupełnie inne przedmioty, ma tę dobrą stronę, że nie dopuści do zasklepienia się w swoim tylko przedmiocie, da możność zaznajomienia się ze sposobami postępowania innych nauczycieli oraz poznania związku, jaki powinien zachodzić pomiędzy nauczaniem różnych przedmiotów. Wpłynie to dodatnio na koncentrację, udoskonalenie metod nauczania i uzgodnienie zasad dydaktycznych. Odwiedzanie się na lekcjach powinno mieć charakter nieoficjalny, koleżeński, dyrektor jednak powinien stale interesować się hospitacjami i wrażenia oraz spostrzeżenia z lekcyj wytrawniejszych nauczycieli, wyniesione przez nauczycieli młodych i niedoświadczonych, czynić przedmiotem rozmów z zainteresowanemi osobami. O jednem

---

*) Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z 1927 r. w sprawie wpływu wychowawczego nauczycieli na młodzież szkolną.

trzeba zawsze pamiętać: wszelkie konferencje i dyskusje, w których bierze udział dyrektor, powinny kończyć się konkretnemi wnioskami jako wytycznemi dla dalszej pracy.

Nie na tem jednak kończy się rola dyrektora w organizowaniu pracy samokształceniowej grona. Musi on dbać jeszcze o to, by szkoła była dostatecznie zaopatrzona w książki i czasopisma naukowe wogóle, a pedagogiczne w szczególności. W bibljotece nauczycielskiej powinny znaleźć się podstawowe dzieła z zakresu pedagogiki i psychologji wychowawczej, oraz z zakresu dydaktyki ogólnej i metodyki szczegółowej, tak polskie, jak i obce. Dostęp do książek i czasopism powinien być ułatwiony wszystkim nauczycielom, którzy stale i szybko powinni być informowani o nadejściu nowych wydawnictw. Temu zadaniu mogłaby służyć czytelnia nauczycielska, łatwa do zorganizowania w każdej szkole. Niedość jednak na tem, dyrektor powinien troszczyć się o to, by grono rzeczywiście korzystało z bibljoteki i czytelni, powinien zachęcać nauczycieli do czytania, niekiedy podsuwać delikatnie pewne książki, a nawet taktownie egzekwować.

Doskonaleniu metod nauczania oraz uzgodnianiu pracy wszystkich nauczycieli mają służyć wizytacje dyrektora. Wizytacje winny odbywać się na lekcjach wszystkich nauczycieli bez wyjątku i to tem częstsze, im nauczyciel jest mniej doświadczony lub mniej sumienny w wykonywaniu obowiązków. Powinny być one gruntowne, trwać całą lekcję, niekiedy kilka po sobie następujących lekcyj.

Wizytacja, zależnie od celu, może mieć rozmaity przebieg:

1. Dyrektor przez całą lekcję śledzi jej tok, by poznać sposób postępowania nauczyciela, jego cechy indywidalne i zdobyć sposobność do uwag metodycznych i wychowawczych.

2. Przy przepytywaniu przerobionego materjału dyrektor sam zadaje pytania, by zbadać, jaką korzyść odnieśli uczniowie z poprzedniej, czy poprzednich lekcyj, oraz czy materjał był przerobiony w odpowiedni sposób.

3. Dyrektor prowadzi sam lekcję, ażeby dać wzór nauczycielowi. Nie trzeba dodawać, że lekcja taka powinna być przez dyrektora gruntownie przygotowana.*)

Zwizytowane lekcje powinny być omawiane z nauczycielami na konferencjach indywidualnych, natomiast na okresowych posiedzeniach Rady Pedagogicznej dyrektor powinien dać sprawozdanie wizytacyjne, ujęte w sposób syntetyczny i uwzględniający sprawy ogólne, obchodzące wszystkich nauczycieli, oczywiście bez wymieniania nazwisk. Tak na konferencjach indywidualnych, jak i zbiorowych, dyrektor nie powinien odrazu apodyktycznie narzucać swoich sądów, lecz starać się przedewszystkiem przekonać, że spo-

---

*) Dr. J. Jarosz: Zadania dydaktyczne dyrektora gimnazjum, str. 31.

sób postępowania nauczyciela był błędny, nieodpowiedni, nie prowadzący do celu i doradzić inne skuteczniejsze sposoby. Uwagi i wskazówki dyrektora, nacechowane życzliwością, wolne od drobiazgowej i nieistotnej krytyki, a oparte na doświadczeniu i gruntownej znajomości zasad dydaktyki ogólnej oraz dydaktyki swego przedmiotu, będą zawsze przyjęte z wdzięcznością.

Zachodzi pytanie, jak daleko powinna sięgać ingerencja dyrektora w sprawach dydaktycznych, by nie krępował on indywidualności nauczycieli, nie hamował ich twórczej inicjatywy. Zadaniem dyrektora jest wpajać w nauczycieli przekonanie, że praca nauczycielska jest pracą twórczą, obcą wszelkiemu szablonowi i mechanicznemu naśladowaniu cudzych wzorów. Z tem nie mogą być sprzeczne wskazówki dydaktyczne dyrektora, który nie może narzucać nauczycielom swoich pomysłów, lub co — byłoby jeszcze gorsze — dawać im gotowych szablonów. Są jednak pewne ustalone zasady postępowania, które powinny być w szkole jednolicie przestrzegane, niezależnie od tych, czy innych właściwości inydwidualnych nauczycieli. Obowiązkiem dyrektora jest stale, przy każdej sposobności pouczać wszystkich członków grona, jakich zasad należy trzymać się i jakiemi posługiwać się środkami.

Dyrektor musi czuwać nad wykonywaniem programu przez poszczególnych nauczycieli. Zadaniem jego będzie nauczyć właściwego stosunku do programu, który nie może być stosowany mechanicznie. Program ministerjalny jest ramowy — przykłady szczegółowego rozwinięcia programu nie są obowiązujące dla nauczyciela, wskazują tylko drogę, jak należy układać materjał, pozostawiając mu wiele pola do samodzielniejszej pracy i do takiego ukształtowania materjału, jakie w danych warunkach, przy danym poziomie klasy uważa za celowe. Przy pozostawieniu w tej sprawie swobody nauczycielowi dyrektor powinien czuwać, by praca jego była celowa, by nie została wypaczona zasadnicza linja programu oraz by była zachowana należyta łączność z innemi przedmiotami.

Dyrektor musi wymagać od nauczycieli oraz stale i konsekwentnie czuwać nad należytem przygotowywaniem się do każdej lekcji tak pod względem materjalnym jak i metodycznym. Ważną jest rzeczą zakres materjału, jego podział na jednostki, stanowiące pewną całość (niekoniecznie w obrębie jednej lekcji). Każda lekcja musi mieć swój bezpośredni cel materjalny, t. j. musi zmierzać do przemyślenia przez uczniów i ujęcia pewnego zagadnienia, oraz wychowawczy — położyć nacisk w zależności od materjału na pewne funkcje psychiczne. Dyrektor musi zwrócić uwagę na to, by wszystkie czynności w czasie lekcji były należycie skoordynowane i zgrupowane około głównego zagadnienia. Inną zasadą, której stale wszyscy nauczyciele powinni przestrzegać, to aktywność uczniów, wywołana istotnem zainteresowaniem. Dyrektor musi

czuwać nad należytem wyzyskiwaniem pomocy naukowych, nad tem, by były one wczas przygotowywane i właściwie używane. Winien on badać, czy przerobiony materjał jest należycie utrwalony, czy powtarzanie materjału nie jest mechaniczną reprodukcją, zamiast zastosowaniem zdobytych wiadomości. W związku z tem musi interesować się pracą domową uczniów, jej rodzajem i sposobem wykonywania. Ważny jest również stosunek nauczyciela do ucznia i atmosfera, jaka panuje na lekcji. W tych wszystkich sprawach dyrektor musi ingerować, nie krępując inicjatywy i pomysłowości nauczyciela w organizowaniu pracy w klasie i doborze celowych środków — przeciwnie zachęcając do samodzielnych wysiłków i otaczając opieką i pomocą każdą dobrą inicjatywę. Natomiast z ostrożnością winien odnosić się do nieprzemyślanych prób stosowania „nowinek" dydaktycznych, do czego pochopni są zazwyczaj nauczyciele mniej wyrobieni.

Ważną gałęzią pracy dydaktycznej są wypracowania pisemne, na które dyrektor powinien zwrócić baczną uwagę. Znaczenie wypracowań w nauce bywa często przez nauczycieli niedoceniane, to też ta część ich pracy wymaga ze strony dyrektora stałej opieki. Dotyczyć ona powinna tak ilości wypracowań, sposobu i terminu ich poprawiania, jak i rodzaju oraz sposobu formułowania tematów. Dyrektor powinien stale zaznajamiać się ze stanem prac uczniowskich. Ze względu na potrzebę należytego rozplanowania wypracowań, by uniknąć przeciążenia uczniów przez nagromadzenie ich w jednym czasie, powinien być ułożony terminarz na pewien okres. Tematy powinny być o ile możności ustalone w porozumieniu z dyrektorem, który jest odpowiedzialny za ich poziom i rodzaj. Powinny one pobudzać uczniów do aktywnej, twórczej i samodzielnej pracy i nie dawać sposobności do pamięciowej reprodukcji. Nie mniejsza uwaga powinna być poświęcona stronie zewnętrznej zeszytów i wypracowań, która przez nauczycieli bywa rozmaicie traktowana; ze względów wychowawczych powinny być wymagania pod tym względem ujednostajnione. W związku z wypracowaniami, jako rodzajem ćwiczeń w stosowaniu zdobytej wiedzy, pozostaje sprawa notatek; do umiejętnego robienia notatek uczniowie powinni być wdrażani systematycznie, nieobojętną zaś jest ich strona techniczna; to też należałoby bezwzględnie tępić rozpowszechnione wśród młodzieży t. zw. bruljony, przyzwyczajające do nieporządku, których istnienia pod żadnym względem nie da się usprawiedliwić. Ze względu na przykład dyrektor winien zwracać uwagę na porządne wykonywanie prac przez samych nauczycieli (na tablicy, w zeszytach).

Na specjalną uwagę zasługuje sprawa opieki nad początkującymi i niedoświadczonymi nauczycielami oraz t. zw. praktykantami, która jest jednem z najważniejszych zadań dyrektora. Obowiązkiem jego jest należyte wprowadzenie takiego nauczyciela do pracy

pedagogicznej*). Przed przystąpieniem do lekcyj dyrektor powinien odbyć z nim wstępne konferencje, na których zostałyby omówione cele nauczania i wychowania, obowiązujące w zakładzie przepisy, ogólny program pracy w szkole, wreszcie programy nauczania i rozkład materjału. Wiele czasu musi dyrektor poświęcić sprawie umiejętnego i sumiennego przygotowywania się do lekcyj przez praktykanta oraz omawianiu toku jego pracy. Młody nauczyciel powinien jak najczęściej być wizytowany oraz bywać na lekcjach starszych nauczycieli, przyczem należy czuwać, by nie popadł w rutynę i nie zatracił swej indywidualności.

Również ważne jest zaznajomienie początkującego nauczyciela z dziedziną pracy wychowawczej. O ile możności nie powinno się powierzać praktykantowi odrazu samodzielnych funkcyj wychowawczych — udział jego w tej pracy powinien mieć zrazu charakter pomocniczy, przy boku wybitniejszego nauczyciela. Dyrektor zwróci uwagę na sposób zbliżenia się praktykanta do uczniów i na wprawianie go do dokładniejszych psychologicznych obserwacyj.

Do zakresu działania dyrektora jako kierownika dydaktycznego należy organizacja pracy w szkole i wytworzenie odpowiednich dla niej warunków. Dyrektor musi ułożyć racjonalny plan lekcyjny, zgodny z wymaganiami higjeny pracy umysłowej oraz oparty na znajomości psychiki młodzieży. Niemniej ważnem zadaniem będzie należyta organizacja pracy domowej, która wymaga współdziałania wszystkich członków grona oraz rodziców, jak wogóle organizacja „dnia“ ucznia, przyczem nie może być pominięty czas spędzany przez młodzież w szkole poza nauką, a więc pauzy, różne zajęcia w kółkach, świetlicach i t. p., który zazwyczaj nie bywa używany racjonalnie (w czasie pauz młodzież np. odrabia lekcje, po południu wałęsa się bez celu po gmachu, nierzadko oczekując nauczyciela i t. p.).

Niezbędnym warunkiem spokojnej i skupionej pracy umysłowej jest zewnętrzne otoczenie, wsród którego pracujemy. Dyrektor zatem powinien dbać o porządek, czystość i estetyczny wygląd lokalu szkolnego, o odpowiednie urządzenia, o należyte wyposażenie szkoły w pracownie i pomoce naukowe, które powinny być uczniom udostępnione.

---

*) Dr. Jarocz: Zadania dydaktyczne dyrektora gimnazjum, str. 47-51. Dr. Leon Kulczyński i Praktyczny Kurs Kształcenia Nauczycieli Szkół Średnich. Muzeum 1006, str. 30-41. Szczegółowe wskazówki dotyczące opieki nad praktykantami zawarte są w okólniku Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 3 lipca 1926 r. (Dz. U. Min. W. R. i O. P. Nr. 11, poz. 133).

Pren. rocz. zł. 6, półrocz. zł. 3. Nr. pojed. 60 gr. Konto P. K. O. Nr. 30365.

Adres Redakcji i Administracji: RÓWNE WOŁYŃSKIE, KURATOJUM.

Drukarnia Samorządowa w Równem, ul. Słowackiego 2.